ԱՐԱՐԱՏ

ՐԱԳԻՐ ԱՏԳԱԾԻՆ ՀԱՅԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 Ֆր. և կամ 2 րբլ.ոս. թղթդրմ.
Եւրիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 Ֆր., վեցամսեայն 10 Ֆրանգ և եռամսեայն 5 Ֆրանգ։

Բաժնեգիները կանխիկ կը վճարուին և ծնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Է ՏԱՐԻ ԹԻՒ 56

1892 ՄԱՐՏ 3

1892 ՓԵՏՐՎԱՐ 19 (Հ. Տ.)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կը հրատարակուի Շրթ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆԴԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։
Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրը ըն։
Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՑՏՈՑ ՀԱՑԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

==

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղուած կանոնագրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցնելու Թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պէտքերուն համեմատ։ Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ընտրելիք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարատահարութիւնները որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին։

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իր նպատակ իրագործելու համար իր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներուն համեմատ. կաշխատի ներքին այժ գոյացնել Ազգին մէջ իր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին։

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիրներ, բացի զանազան լուրեր տալէ իրրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ։ (*)

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուզողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին.

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

(*) «Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը կը նպատակ Արմենիա լրագրի հրատարակմանը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւրքիոյ Հայերի մասնակցութիւնը կարողիկոսական ընտրութեան.— Նամակ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն (Ֆիլատելֆիա). — Նամակ Պարսկաստանէն (Բաշտ).—Նորանոր ձերբակալութիւններ.—Հայեր ի Թիւրքիա.—Հայեր ի Ռուսիա.—Հայեր յեգիպտոս.—Հրդեհ ի կ Պոլիս.—Խարբերդէն լուրեր.— Տօքթ. Վուլթվիլի մահը.—Քիւրտերէն եւ իր ապագան. Ծանուցումներ.—Բանասիրական (Ռիդեռուքիւն Հայաստանի եւ Պարսկաստանի մէջ)։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ

Նախորդ թիւով հրատարակեցինք թէ ընդհանրական կաթողիկոսի ընտրութեան համար Էջմիածնէն ղրկուած հրաւիրագիրները վերջապէս ղրկուեցան Պատրիարքարանէն Թիւրքիոյ առաջնորդական բոլոր թեմերին մի յատուկ հրահանգով։ Ազգային կեդրոնական վարչութեան թաուն ժողովը վերջ. 12/24ի նախին մէջ ուշադրութեան առած լինելով այդ գործողութիւնն, նոյն օր իր կատարած ոըոշումներէն կարգին մէջ՝ որոնք իր դիւանի կողմէն պաշտօնապէս հրատարակութեան կը ղրկուին Կ. Պոլսի Հայ լրագիրներուն, ի միջի այլոց հաղորդած է հրատարակութեան համար և հետեւեալը.

«Ս. Նախապահն յայտնեց թէ Ազգային ժողովոյ նատին յետաձգման պատճառաւ, Ամենայն Հայոց Ընդհանրական Հայրապետի ընտրութեան մասնակցելու համար Էջմիածնայ Ս. Սինոդէն ուղղեալ հրաւիրագրերն յուզարկած է առաջնորդաց իւր շրջաբերական մէկ թղթովն որով ճշդուած են պատգամաւորաց ընտրութեան մասին կատարելի գործողութիւնք։

«Ժողովն տեղեկանալով սոյն ընտրութեան, ընթերցաւ շրջաբերականն և ընդունեց կատարուած գործողութիւնն, գոհութիւն յայտնելով որ Ս. Պատրիարք Հայրն պատշաճապէս որոշումներ է հարկ եղածն հայրապետական ընտրութեան եկեղեցական իսկական պայմանաց պահպանմանն։»

Ահաւասիկ այդ շրջաբերականի պատճէնը.

« Պատրիարքական հրահանգ
Կաթողիկոսական ընտրութեան

Ինչպէս գիտէք, Ամենայն Հայոց Հայրապետին Տ. Տ. Մակարայ Առաջնոյ վախճանմամբ թափուր կը մնայ Ա. Բարձրաեան Մայր Աթոռն ի Գահ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Շարունակութիւն թարգմանուած թան լրագրի 1891 դեկտ. 17 թուի յաւելուածէն)

(Շար. 55ղ թուէն)

Ձմեռան որ մինչեւ այժմ արեւմուտքէ արեւելք ուղղութիւն ունէր, ներկայիս լեռան դիմաց դէպի աջ կը դառնայ և հարաւային ուղղութիւնը կառնէ. հարիւր մէդր բարձր մի բլուրէ անցնելով, կը մտնենք Ռահվա որ մի բարձրադաշտ է, խորունկ հեղեղատներով ակօսուած։ Լերձին վրայ տարածուած է մառախուղը որի վրայ ալ ամպեր կուտակուած են։ Յուրտ քամին բարձրաւանդակներէ դէպի լիճը կը փչէ որի ջերմաստիճանը աւելի բարձր է և ադով մի զօրաւոր հոսանք առաջ կուգայ. տեղ տեղ քամին կը տարուբերէ դիղուած ձիւնը և բուք կը յառաջացունէ։ Նեղ արահետի մը կը հետեւինք որ մեզ առաջ անցնող մի քանի ճամբորդներ բացած են. չատ տեղ ձիւնի մէջ կը խրուին ձիերը և հեծեալը մինչեւ կէսը կանգրեւութանայ. մեծ ջանքեր պէտք են ձիերը դուրս հանելու համար. հարկ կը լինի տեղ տեղ իրենց բեռները վար առնել և դուրս հանելէ ետք բեռցընել զիրենք։ Այս անապատի մէջ, լքեալ մի խան ալ կը տեսնուի որ փոթորկի հանդիպող ճամբորդներէ իբր ապաստան կը ծառայէ. սակայն ոչ ոք հոգ կը տանի այդ իջեւանի վրայ և առիքներէ կամարները փլփլած են։ Սուր քամին կը սիպէ սակայն մեր երեսին փչել և ձիւնի բիւրեղացած կտորներով մեր դէմքը խոցոտել։ Ձմեռան աւելի սահուն կը դառնայ, ձիերը և մարդիկ մեծ նեղութիւն կը կրեն քալելու, ատէպ կը սահինք, կիյնանք։ Վերջապէս Պիթլիզ-Չայի վրայ ձգուած մի քարաչէն կամուրջէ անցնելէ ետք, Բաղէշ կը նշմարենք իր պարտէզներով, հեռուն, խորունկ ձորին մէջ. տեսարանը չատ չքեղ է։ Մէկ ամբողջ ժամ եւս ունինք քաղաքին հասնելու. սուր զառիվայրէ մը մեծ նեղութիւնով կը սկսինք իջնել, մանաւանդ որ մուրճն ալ կոխեր է. ուր ուրեմն Բաղէշ կըհասնինք, նոյն օր երկար և դժուարին մի ճամբայ առնելէ ետք։

Մուսուլ, 12 փետր. 91

Բաղէշ հասնելուս անմիջապէս յաջորդ օրը Ն. Վ. Րէսիֆ փաշա վալիին այցելութիւն տուի. ինք բացարձակ ուղղամտութեան տէր մի անձ է, մի բան որ այս կողմեր չատ հազուագիւտ է։ Վալին կալէն իւրմէ, և ըստ սահմանեալ կարգադրութեանց՝ ներկայ 1892 տարւոյս մայիս ամսոյ 3րդ օրը տեղի պիտի ունենայ ի Ս. Էջմիածին՝ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի արժանաժառանգ յաջորդի ընտրութիւնն աղդովին, և հետեւաբար ինչպէս միւս վիճակներն, նոյնպէս և Ձեր վիճակն հրաւիրեալ է մասնակցիլ սոյն ընտրութեան ի ձեռն եկեղեցական և աշխարհական երկուց պատգամաւորաց, որոց մին էք դուք իբր ներկայացուցիչ համայն հոգեւորական դասու վիճակիդ, և միւսն՝ աշխարհական՝ ընտրելի է յաշխարհականաց, իբրեւ ներկայացուցիչ նոցին։

Արդ՝ ներփակեալ առաքելով Ձեզ Էջմիածնի Ս. Սինոդին կոչակ յանուն վիճակիդ առաջնորդութեան ուղղեալ հրաւիրագրերն, ի մասնակցութիւն ընտրութեան, կը յանձնարարեմք յետ հասու լինելոյ անոր պարունակութեանն՝ առանց յապաղման ձեռնարկել գործադրութեանն, և կը հաղորդեմք Ձեզ հետեւեալ կարեւոր պիտանի կէտերն։

Ա.— Նախ քան զամենայն հարկ է որ վիճակիդ Գաւառական Ժողովն դումարէք ի նիստ, և կարեւորն զկնի-

վար առնել և դուրս հանելէ ետք բեռցընել զիրենք։ Այս անապատի մէջ, լքեալ մի խան ալ կը տեսնուի որ փոթորկի հանդիպող ճամբորդներէ իբր ապաստան կը ծառայէ. սակայն ոչ ոք հոգ կը տանի այդ իջեւանի վրայ և առիքներէ կամարները փլփլած են։ Սուր քամին կը սիպէ սակայն մեր երեսին փչել և ձիւնի բիւրեղացած կտորներով մեր դէմքը խոցոտել։ Ձմեռան աւելի սահուն կը դառնայ, ձիերը և մարդիկ մեծ նեղութիւն կը կրեն քալելու, ատէպ կը սահինք, կիյնանք։ Վերջապէս Պիթլիզ-Չայի վրայ ձգուած մի քարաչէն կամուրջէ անցնելէ ետք, Բաղէշ կը նշմարենք իր պարտէզներով, հեռուն, խորունկ ձորին մէջ. տեսարանը չատ չքեղ է։ Մէկ ամբողջ ժամ եւս ունինք քաղաքին հասնելու. սուր զառիվայրէ մը մեծ նեղութիւնով կը սկսինք իջնել, մանաւանդ որ մուրճն ալ կոխեր է. ուր ուրեմն Բաղէշ կըհասնինք, նոյն օր երկար և դժուարին մի ճամբայ առնելէ ետք։

սիրալիր կերպով յանդիմանեց ինձ որ խան իջած եմ փոխանակ ուղղակի իրեն հիւր լինելու և ուղեց որ ինչքան ատեն Բաղէշ մնամ, իր տուն բնակիմ. ուստի և փոխադրուեցայ իր մօտ։

Սխրալի Բաղէշ քաղաքը չորս նեղ ձորերի միացման կէտին վրայ չինուած է. իր պարտէզներ և տուներ մացառախիտ լեռների լանջերին վրայ կը տարածուին և Պիթլիզ-Չայը գլխաւոր ձորին մէջէն խոխոջելով կը վազէ. գետին վրայ մի քանի փայտեայ անցքեր և 2-3 քարէ կամուրջներ ձգուած են։ Տուները մի տեսակ կակուղ քարէ չինուած են որոնց թերութիւնն այս է որ չատ դիւրաւ կը ծծեն ջուր և երկար ատեն խոնաւութիւն կը պահեն. տուներէն ճիւը քառակուսի է չինուած. ամենին ալ դրան վերը, պատին մէջ, խոյի զլուխ եղջիւրները ցցուած կը տեսնուին։

Քաղաքի կեդրոնին, այսինքն ամենէն ցածր մասին մէջ, պազարեան ահագին մի ժայռի վրայ հին զօրաւոր մի բերդի աւերակները կը մնան զոր, ինչպէս նաև չատ ուրիշ հնութիւններ, Ալեքսանդր Մակեդոնացիին կընծայէ երկրին աւանդութիւնը։ Ժայռին վրայ հին արաբական մի արձանագրութիւն ալ կը տեսնուի զոր տակաւին չեն կրցած մեկնել։ Բացի մի քանի հին մզկիթներէ, Բաղէշ (Պալիզ

ցանելով՝ ըստ իմաստի Ս. Սինոդի ծանուցագրին հրաւիրէք կրօնասիրական ջերմեռանդ ոգւով և առանց ամաչելու որ եւ է նկատմանց՝ աշխարհական պատգամաւորն ընտրելու։

Բ.—Ո՞ւմն ըլլի ընտրելի պատգամաւորն ի դիմաց վիճակայնոյ պիտի մասնակցի Հայրապետի ընտրութեան, հարկ է որ ընտրեալն լինի ըստ ամենայնի արժանաւոր ոգւ, իւր ընկերակիցներ դիրքովը պատուաւոր, վստահելի, բարեպաշտ, ուղղամիտ և մի միայն եկեղեցւոյն վառաց և օգտին նախանձախնդիր։

Գ.—Պատգամաւորին ընտրութիւնն անդի ունենալէ յետոյ, պէտք է տեղիագիր մը պատրաստուի ընտրեալին ծանօթացնով՝ ստորագրեալ Գաւառական ժողովոյ անդամոց և Ձեր կողմէ և միանգամայն ընտրութիւնը ծանուցուի ընդ փոյթ Ազգային Պատրիարքարանիս։

Դ.—Այս գործողութենէն յետոյ պէտք է պատրաստուիք ընկերակցութեամբ աշխարհական պատգամաւորին՝ ժամանակին մեկնելու համար ի Ս. Էջմիածին, ուր պէտք է անվրէպ ներկայ գտնուիք Մայիսի 3րդ օրն, որ է օր ընտրութեան Ընդհանրական Հայրապետին։

Ձեր մեկուսին պէտք է ծանուցանէք Պատրիարքարանիս։

Ե.—Անհրաժեշտ պայման չէ ի վիճակայնոյ ընտրել անպատճառ պատգամաւորն, այլ կրնայ ընտրուիլ այլոք բնակեալ ազգային ոք՝ որ ունենայ արժանեաց հանդամանքն ըստ Բ յօդուածոյ։ Կրնայ նաեւ յանձնուիլ սոյն պաշտօնն ուրիշ վիճակի կողմէն արդէն ընտրեալ պատգամաւորի մը։

Զ.—Եթէ արդիւք մը պատահի և չկարենաք ընտրութեան օրն, որոշեալ ժամուն անձամբ ներկայ գտնուիլ ի Ս. Էջմիածին, ունիք իրաւունք Ձեր կողմ եկեղեցական ներկայացուցիչ մը կարգելու և ժամանակին առաքելու զայն անդ, ընդ աշխարհական պատգամաւորին։ Իսկ եթէ անակնուելի դիպուածոյ, կամ պատճառաւ իւիք կարելի չլինի ոչ Ձեր հոգեւոր ներկայացուցչին և ոչ աշխարհական պատգամաւորին անձամբ ներկայ գտնուիլ անդ նշանակեալ օրն, ընտրութեան ժամուն. յայնժամ դուք և աշխարհական պատգամաւորն իրաւունք ունիք գրով յայտնելու Ս. Սինոդին Ձեր կարծիքն թէ զո՞րն յեկեղեցական ազգիս արժանաւոր կը համարիք հայրապետական վեհատեաճան իշխանութեան։

Է.—Կարեւոր է դիտել որ բացակայ պատգամաւորաց գրաւոր կարծիքն կընդունուի միայն կաթողիկոսական ընտրութեան նախնական գործողութեան պահուն, յորում ներկայ պատգամաւորաց ձայնն և բացակայից գրաւոր կարծիքն լսուելէ և ամփոփուելէ յետոյ՝ ըստ առաւելութեան ձայնից ընտրելի կը հանդիսանան չորեքին աւագագոյնք։ Իսկ վերջին ընտրութիւնն տեղի կունենայ միայն ներկայ գտնուող պատգամաւորաց ձայնիւ և այլ եւս բացակայից կարծիքն չկըրնար ընդունուիլ և ի հաշիւ առնուիլ։

Ոստի պատգամաւորաց անձամբ ներկայութիւնն ընտրական վերջին գործողութեան պահուն՝ անհրաժեշտ է կատարելապէս մանակցած լինելու համար ընտրութեան։

Ծանձնելով ուրեմն այս դիմաւոր կէտերն Ձեր մանաւոր ուշադրութեան՝ կընդրաւիրեմք ըստ պարունա-

---

ըստ Ակարների) ոչ մի յիշատակարան, ոչ մի ժեծագործ չինութիւն չունի. կառավարական պալատը, ինչպէս ամենուրեք ի Թիւրքիա, խեղճուկրակ մի չէնք է։

Բաղէշ ամառային մի քաղաք է, ջերմակայքի տեսքը նկարչագեղ է և բազմաթիւ հանքաջուրներ կան մօտիկ, ուր ամառ պատսի կելնեն բնակիչները. սակայն ձմեռի ձիւնը զատնք իրենց բնակարանների մէջ գրեթէ կը բանտարկի. այդ եղանակին յարաբերութիւնները կը դժուարանան, ուղեւորութիւններն և ապրանքի փոխադրութիւններն այլ եւս սահնակներով կըլինին. տեղափոխութեան այս ձեւն չատ ածան է, մէկ օրուան վարձքն 5 ղրուշ կը լինի։ Բաղէշի մէջ գործաւորին օրչէքը միջին հաշուով 3 ղրուշ է, այս է պատճառն որ գոհարեղէնն ու արծաթեղէնն իրենց ժետաղական արժէքէն հազիւ թէ մի քիչ աւելի դնով կրնան վաճառուիլ։

Բաղէշ թէեւ Հայաստանի և Միջագետքի մէջտեղ կը գտնուի, սակայն և այնպէս վաճառականութիւնն աննշան է. ճանապարհի դժուարութեան պատճառով, Միջագետքէն եկող կարաւանները Տիգրանակերտի ճամբան կը նախընտրեն։ Արհեստներն ալ շատ ետ ընկած են, միայն արծաթեղէն գործուածներ և կոշտ չիթերի պատրաստութեան գործը կայ. չուկաները նեղ և ալոտ են, կենդանութիւն չերեւիր գրեթէ, մանաւանդ այս եղանակին։ Իր դիրքին չնորհիւ, քաղաքը շատ ապահով չէ, ձորին մէջ կը հոսին աղտոտութիւնք. չուներն, Արեւելքի մէջ այդ փողոց մաքրողներն ալ, քիչ են. որովհետեւ ձմեռ ժամանակ, մինչեւ քաղաքին փողոցները իջնող գայլերը կը պատահեն անոնցմէ չատերը։

Քաղաքին բնակիչներն թիւը 30,000 է որմէ 18,000ը Քիւրդ են և 12,000ը Հայ. սակայն այս թիւեր ենթադրական են, որովհետեւ ոչ մէկ բնակիչներն թիւը, այլ նոյն իսկ տուներն թիւը համրելուն արգելք եղած է քաղաքին խալամ ժողովուրդն որ թէեւ Մուշի բնակիչներին չը հաւասարիր մոլեռանդութեան մասին, սակայն և այնպէս քիչ մոլեռանդ չէ. գիւղերի մէջ համեմատապէս կրօնական աններողամտութիւն կը նատզի և Քիւրդերն ու Հայերը ազէկ կը վարուին իրարի հետ։

Առաւելապէս Հայերն իրենք իրենց մէջ դատական խնդիրներ ունին. եթէ կարելի է հաւատք ընծայել Բաղէշի դատարանի արձանագրութիւններին, դատարանին ներկայացուած 125 բողոքներէն 108ը Հայ Հայի դէմ ուղուածներն են. սակայն ճիշդ է որ վաճառականութիւնն և գործերն ալ Հայերի ձեռքն են և թէ այդ բողոքներուն մէջ, Քիւրդերի հարստահարութիւններուն նկատմամբ և ոչ մէկ հատ բողոք կը տեսնուի։

Մեր Բաղէշ հասնելէն մի քանի ամիս առաջ քիչ մնացեր էր որ կացութիւնը ապստամբական դառնար. Հայերը 4 Քիւրդ սպանած էին անոնց աւազակութիւնների պատճառով. ահա չգիտցուիր թէ որմէ՞ և ո՞ր կողմէ, մի կարզախօս հասաւ Քիւրդերի ականջն և բոլոր լեռներն մէջ տարածուեցաւ որ իբր թէ Սուլթանն զինրենք արտօնած է զայրերն իջնել և կողոպտել Հայերին. իշխանութիւնները մեծ չանքով հազիւ կրցան իրենց հակկցունել

կութեան Ս. Սինոդի հրաւիրագրին և շրջաբերական գրոյս՝ հարկ եղած գործողութիւնները կատարել փութով և ամենայն լրջամտով, որպէս զի կարենաք Ընդհանրական Հայրապետի ընտրութեան մանակցելու Ձեր իրաւունքն գործադրել, յօդուտ և ի փառս Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ և հայրապետական Հոգեւոր Սուրբ Իշխանութեան։

Ողջ լերուք ի Տէր

Պատրիարք Կ. Պոլսոյ

ՄՈՒՐԻՆ ՍԱՐԳԵՑԻՄԿ.

Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պոլիս, 10 փետր. 1892 »

Ն Ա Մ Ա Կ

ԱՄԵՐԻԿԱՅ ՄԻԱՑՆԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻՆ

Ֆիլատելֆիա, 6 փետր. 1892

Ցանձնախումբս կը փափաքի փոքր ինչ տեղեկութիւն տալ տեղւոյս «Հայրենասիրական Միութեան» վրայով որ ինչպէս այլ և այլ տեղեր, նոյնպէս և հոս Հայ գաղթականութիւնս կազմած է կազմել, ազգային և հայրենասիրական ոգին և եռանդն վառ պահելու համար և միանգամայն մի օժանդակ մարմին լինելու «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան»։

Տեղւոյս «Հայրենասիրական Միութիւն»ը իր մանկական յուշիկ քայլերը սկսաւ երբորդ տարեշրջանի մը վառաւոր ու յուսալից տպաւորելին մէջ ոտք կոխած է։ Նոյն միջոցին հակառակ իր դէմ եղած մանաւանդ խոչընդոտից, իւր մէջ գտնուող հաստատամիտ անդամոց չանիւք, յաջողած է իւր նպատակն չարունակել և Միութիւնս հաստատուն հիման մը վրայ դնել։ Ծանձնախումբս որ հինգ Գործօն անդամներէ կը բաղկանայ, չի կրնար խոստանալ մեծամեծ արդիւնքներ և հըսկայաքայլ յառաջդիմութիւնք, այլ ինչ որ կարող է ընել իւր տեղական և անձնական պարագայից տակ, ամեն ջանիւք պիտի աշխատի ի գործ դնելու Միութեանս յառաջացման ու զարգացման համար։

Տեղւոյս հայ գաղթականութեան թիւն մինչեւ հաշուով եօթանասուն և հինգի կը հասնի, որոնց մէկ երրորդ մասն իրենց յօժարութեամբն անդամակցած են Միութեանս որ ամեն ամսու առաջին շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին ասեներները կը գումարի Օրնինկ Սթար Հօլին մէջ (Morning Star Hall) իւր նիստերն ունենալու, և Միութիւնս ի սրտէ կը բաղձայ որ քաղաքիս մէջ գտնուող բոլոր Ճեպտեալ Հայերն իրենց անպատճակցութեամբն և եռանդուն գործունէութեամբն աշխատին միասին մեզ հետ յառաջ տանելու այն վեհ նպատակն որ է նպաստել խնդիճ ու թշուառ Հայաստանի ներկայ վիճակին բարւոքմանը։

Ի դիմաց Ծանձնախմբի

Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. Թ. Փոչմանեան Յ. Օզանեան

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

Թաշա, 16/28 յունվար 92

Բաւական չէ որ Թուրքայ կառավարութիւնը անասելի տանջանքներ է տալիս մեր արհեստակիցներին բուն Թուրքստանում, այժմ մի դէպքից պարզ երեւաց թէ ինչպէս Պարսկաստանում անգամ կամենում է ճնշում գործ դնել Հայերիս վերայ։

Անցայս 14/26ին առաւօտեան, Թուրքայ հիւպատոսարանի ծառան դարձ տեղւոյս Հայոց եկեղեցու բակը, փահանային է ուզում։ Քահանայն բացակայ էր այնտեղից և պատասխանը հանգիպողներից մի քանիսը ծառային հարցնում են քահանային կանչելու պատճառը, ծառան պատասխանում է թէ հիւպատոսարանում վախճանուել է մի երկրաչափի երեխայ և հիւպատոսը հրամայում է որ եկեղեցւոյ բակում ննջեցելոյ համար տեղ պատրաստուի երեկոյին ամփոփելու։ Այս լուրը հաղորդուում է այտեղի ազգային Հոգեւորականութեանը և քահանային դառնալով՝ ծառային հետեւեալ պատասխանն են տալիս. «Թեհրանի Առաջնորդի հրամանի համաձայն, ո՛չ ոք իրաւունք ունի եկեղեցու բակում ննջեցեալ ամփոփելու և եթէ Հիւպատոսը այդ ուզում է անել, թո՛ղ հեռագիրը խլէ և Առաջնորդի համաձայնութիւնը առնէ»։ Նոյն բանը և եկեղեցւոյ ժամկոչը մէջտեղ է դնում Հիւպատոսին։ Եւ մինչդեռ Հիւպատոսի այս խօսքերը թէ «անպատճառ պիտի թաղուի եկեղեցու բակում», ժամկոչը դալիս է հաղորդելու քահանային և Հոգեւորականութեան, Հիւպատոսը իւր ծառային ուղարկում է նորից վաճառականապետի մօտ (որը ռուսահպատակ և Հոգեւորականութեան անդամ է) այս խօսքերով որ «Անպատճառ այս րոպէին պատրաստ լինի դերեզմանը»։ Վաճառականապետը մնում է շուարած, չիմանալով ի՞նչպէս վարուել. լսել Հիւպատոսի՞ն թէ թեհրանի Առաջնորդին։ Հոգեւորականութեան կողմից նորից պատասխան

ուզարկուամբ է Հիւպատոսին թէ «Ձենք կարող ընդդէմ թեմական Առաջնորդի մի բան անել»։ Այս պատասխան տուողը և չհամաձայնողը լինում է Պարսկահպատակ Հոգաբարձուներից մէկը որ արդելում է դերեզման փոքր տալ երբ վաճառականապետը կամենում է փորել տալ և տեղը ցոյց էր տալիս։ Երբորդ անգամ Հիւպատոսը ուզարկում է նախկին երէցփոխի մօտ (որը նոյնպէս Ռուսահպատակ է) հետեւեալ հրամանով. «Եթէ դուք, իբրեւ քրիստոնեայ, չէք թոյլ տալ մինչեւ երկոյ մի քրիստոնէի երեխայ եկեղեցու բակում ամփոփելու, ես իսկոյն կը հեռագրեմ դեսպանատունը, ձեր խնամեալները վտարել կուտամ և այնուհետեւ ձեր ո՛չ մի խնդրին կամ գանգատին ուշադրութիւն չեմ դարձնի։ Եւ հենց առաջի կիրակի օրը կուգամ եկեղեցի և կասեմ Ռուսահպատակներին այն ինչ որ հարկաւոր է. ես ամսում եմ որ թաղուելուց յետոյ կը հեռագրեմ Թեմական Առաջնորդին թէ այս բանը ես արեցի և կարծում եմ որ ոչինչ չի ասել»։ Ահա այս ազատական խօսքերը ասաց Ծառան, ուխլացնելով թէ «Նոյն խօսքերն է, ինչ որ ինքը ինձ ասել է»։

Այս ազատական ձեւը խօսակցութեան տեղիք տուեց Հոգաբարձու Թեան Ռուսահպատակ և Պարսկահպատակ անդամներին։ Հոգաբարձու Թեան Պարսկահպատակ անդամներից մէկը պնդում էր թէ այդպիսի անառաղի պահանջ չէր կարող անել Հիւպատոսը, ըստ որում ընդդէմ կանոնի է և բացի դրանից այդ արդելքը դրուել է ի ղուշ Թեան այլոց, որովհետեւ այլտեղ են դպրոցը, ընթերցարանը, ուսուցչի և քահանայի բնակարանները։ Եւ եթէ նորա խօսքը ընդունելով թոյլ տրուի, միւսները եւս կարող են պահանջ անել ապագայում և այն ժամանակ եկեղեցու բակը դուցէ դառնայ հանգստարան և ոչ թէ գերեզման։ Ռուսահպատակ Հոգաբարձուները երկիւղը աչքի առաջ ունենալով, համեցան էլին մի կերպ դիմանալ և թոյլ տալ թաղելու։

Վերջապէս «երկիւղը ամեն բան անել կուտայ». Պարսկահպատակ Հոգաբարձուն զայրանալով հեռացաւ ասելով. «Դուք գիտէք, ինչ ուզում էք, արէ՛ք»։

Ահա թէ ռուսական բռնութիւնը ո՛ր աստիճան է սերտացում մեզ վրայ, մինչեւ իսկ Պարսկաստանում։

Ցոյս ունեմ որ այս կէտը անպատճառ առանց ուշադրութեան չի թողնի մեր թեմական Առաջնորդը և կը դիմէ ու կը խօսէ ուր որ հարկն է, միւս անգամ այդպիսի բռնութիւն չգործ դնելու և անտեղի պահանջներ չանելու համար։ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆ

Նորագոյն ձերբակալութիւններ

Վիէննայէն կը հեռագրեն փետր. 29 թուով որ թիւրք կառավարութիւնը վերսկսեր է խստութիւնները ստատկացնել Հայերի մասին։ Ամեն դատակարգ բաղմաթիւ Հայեր ձերբակալուեցան վերջին օրերս. ազնուական չատերը հարցաքննուելէ ետք, եւ բաշխաւորութեամբ կրցան ազատուիլ. իսկ միւսները պատերազմական առնի առջեւ պիտի քաշուին։

Այս հալածում և խստութիւն առաջ եկած է երբ թէ այն բանէ որ Աբդիկերի Հայերը չկրնալով համբերել հարստահարութիւններուն, մի երկար յիշատակագիր տուած են Կ. Պոլսի եւրոպական դեսպաններուն որի մէջ նկարագրելով գաւառական Հայերի թշուառ վիճակը, քրիստոնեայ պետութիւնների օգնութիւնը խնդրած են։ Այդ յիշատակագրի մի օրինակ Սուլթանի ձեռքը հասած կը լինի որ սաստիկ դրգռուելով հրաման կընէ որ այդ գիմումը ընող յորդորողներն բռնուին և ձերբակալուին։

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Աբդէն Արմաւիրի մէջ հրատարակուեցաւ թէ Եղնիկ եպիսկոպոս Պահունին ալ եկեղեցական ամեն պաշտօններէ դադրած է. այժմ այդ մասին Կ. Պոլսի փոխանորդ լրագիրը կը հաղորդէ հետեւեալը. «Գում-Գափուի դրան Թաղ. խորհուրդը խնդրած էր Ամեն. Ս. Պատրիարքէն որ Գեր. Եղնիկ եպիսկոպոս Պահունի Տեառն ընդառաջի օրը պատարագ մատուցանէ ընտանիքի մը ննջեցեալներուն համար։ Պատր. Գեր. փոխանորդ Հայրն, ըստ հրամանի Ս. Պատրիարք Հօր, պատասխաներ է Թաղ. խորհրդին՝ թէ որոշմամբ Կրօնական ժողովոյ Գեր. Եղնիկ եպիսկոպոս առայժմ դադարեալ է պաշտօնափարութենէ»։

Վերջին տեղեկութիւնների նայելով, Գեր. Եղնիկ եպիսկոպոսն ալ պիտի աքսորուի Երուսաղէմ, Ազգային Վարչութեան որոշմամբ։

— Պատրիարքը կաթողիկոսական ընարութեան հրաւիրագիրները վերարվար 11/23ի փոստով յղած պիտի լինի գաւառները։ Այդ հրաւիրագիրները քառասուն երեք հատ են։ Սակ և Աղթամարի կաթողիկոսութիւններն ու Երուսաղէմի պատրիարքութեան հրաւիրագիրներն արդէն էջմիածնէն ուղղակի ղրկուած են։

Կ. Պոլսի Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութեան տարեկան պարահանդէսը 400 ոսկու զուտ հասոյթ առած երեկը է ընկերութեան օգտին։

— Կ. Պոլսէն կը գրեն Արձագանքին որ Հայ-կաթոլիկներէ Պատրիարք Ազարեան Գերապայծառը մարմարէ մի խաչ կանգնել տուած է յայտնի գերեզման Ադամեանի գերեզմանին վրայ արձանագրութիւնով մը։

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Ռուսիայէն գրուած մի թղթակցութեան նայելով, կարծիք կայ թէ ապագայ կաթողիկոսին մի նոր Պատրիարքութիւն մի նոր կանոնագրութիւն։ Ի միջի այլոց կան եղեր երեք դպրոցներ, որոնցմէ առաջինը կը վերաբերի Ռուսահայերի վարժարաններին։ Բոլոր հայ վարժարաններէն մէջ ընդհանուր դասախօսութիւնը պիտի կատարուի ռուսերէն բայց հարկաւ կրօնագիտութենէ որ հայերէն պիտի դասախօսուի և հայերէնն ալ իբր սովորական մի լեզու պիտի ուսուցուի։ Երկրորդն այն է որ ռուսական դպրոցների հայ աշակերտների հայ կրօնի դասագիրքը պէտք է լինի ռուսերէն և հայ եկեղեցական ուսուցիչը պարտի ռուսերէն լեզուով ասանդել հայ կրօնը հայ աշակերտներին։ Երրորդն այն է որ կառավարութիւնը էջմիածնի բոլոր կալուածները պիտի գրաւէ և ազգը փոխարէն ինչ թոշակներ ուզղակի պիտի տայ հայ եկեղեցականներին առանց կաթողիկոսի մանակցութեան, որպէս զի իրմէն կախում ունենան եկեղեցականներն քան թէ կաթողիկոսէն։

ՀԱՅԵՐ ՅԵԳԻՊՏՈՍ

Գահիրէէն փետր. 6/18 թուով կը գրեն որ եգիպտոսի Հայերի Առաջնորդ Գեր. Տ. Գէորգ Ծ. վ. Իւթիւճեան որ էնգլիւէնձաէ կը տառապէր, այժմ ազէկկեր է և առնի 4էն, առաջին անգամ լինելով, ներկայացեր է նոր Խտիվին. ընդունելութիւնը շատ սիրալիր և յարգական եղած է։ Գեր. Իւթիւճեան Եգիպտահայ Հայերի ընդհարհատորութիւններն մատուցեր է Ն. Բարձրութեան որ չնորհակալութիւն յայտներ է։ Առաջնորդը նոյն օրն այցելեր է Նաուեռզարի և Ահմէտ Մուխթար փաշաներին որոնց կողմէն մեծարանքով ընդունուեր է։

ՀՐԴԵՀ Ի Կ. ՊՕԼԻՍ

Փետր. 13/25ի առաւօտ մի ազատալի հրդեհ ծագելով Կ. Պոլսի մէջ, Եէնիդափուի դասրը դանուող Հայազնական թաղը ամբողջովին հրոյ ճարակ ըրաւ։

Կ. Պոլսի թերթերն այդ հրդեհի տակալի մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն. առաւօտեան ժամին վչել սկսած հիւսիսային հովը հրդեհի կայծերը տարածեց չորս կողմը և կատաղութեան բարձր աստիճանին հասուց կրակին տեսարանը։ Տուների չարքերը միահամուռ ինկան կործանեցան. կնիկ, տղայ, մարդիկ դէմ իրենց կեանքն ազատելու համար, խառնիխուռն կը փախչէին յուսահատ և լալագին. Գիւաւորապէս աղէտին մեծ նպատակը Խուճառը ջուրի պակասութիւնն էր։ Կառավարութեան հրչէջ մեքենաները բան չկրցան ընել և մի քանի ժամի մէջ 165 տուներ մոխիր դարձան, բազմաթիւ ընտանիքներ փճացան, աղքատցան. 300էն աւելի այժմ անպատսպար կը մնան. ոսկին բարեբաղդութիւն մ'է որ գէթ եկեղեցին և վարժարանը չայրեցան։ Առայժմ յայտնի չէ թէ կորուստը ո՛րքան է և թէ ո՛րքան վիրաւոր և մեռած կան. մէկ երկու անձի դիակներ և այրած ոսկերաթիք գտնուած են ցարդ։ Հրդեհուած տուներէն 20ը միայն ապահովագրուած էին. կրակը 6 ½ ժամ տեւեր է, մեծ սրատյուզութիւն պատճառելով բոլոր Պօլսի մէջ։

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խարբերդէն հետեւեալը կը գրեն Կ. Պոլսի Լևանթ-Հերալտ լրագրին յունվ. 22/3 փետր. թուականով.

«Կառավարական շէնքն երէկ այրեցաւ բոլորովին. կրակը ծագումն առած էր առաւօտուն մէջէն։ Կուսակալը անմիջապէս հրդեհին տեղը հասաւ և իր առաջնորդութեամբն մեծ ջանքեր եղան շէնքն ազատելու համար. բայց սաստիկ մի քամի կը փչէը այն ժամին. բոցերն այնքան արագ տարածուեցան ամեն կողմ որ անկարելի եղաւ զսպել։ Շէնքը կը պարունակէր կառավարական դրէթէ բոլոր պաշտօնատունները։ Անմնակարեւոր թղթերի և տոմարների մեծ մասը ազատուեցան։ Պետական տոմարները այրեցան, բայց շատ ծանր կորուստ մը չհամարուիր այս։

Բէուճ փաշան արդէն միջոցները ձեռք առած է նոր տոմարները կազմակերպութեան դէմ պաշտպանելու։ Այդ տոմարները կը կազմէին տուրքերի հիմը և մեծագումար զեղծում մը տեղի ունեցած է այս վարչութեան մէջ։

Քանի շաբաթ առաջ դրեցի վաճառոց բանալիի հունձքին վրայ։ Այն տունի ներքնատան աւելի դէշ վիճակի մէջ կը գտնուի այժմ։ Լաւ հասունցած չէր տակաւին. կը քաղուի անձրեւ տեղացած տանն և կը վաճառուի հիմայ վար և անշահ դինով։

Ամերիկա գաղթելու տենդը տակաւին կը շարունակէ, թէեւ յիսուն կամ վաթսունի չափ անձեր կառավարութեան կողմէ հոս վերադարձուեցան անցեալ շաբաթ. այդ վերադարձուողները նաեւ մնալու վրայ էլին երբ բռնուեցան։

Ջմեռը յարդ շատ խիստ եղած չէ։»

ՏՕՔԹ. ՎՈՒԼՔՕՎԻՉԻ ՄԱՀԸ

Կ. Պոլսէն եկած հեռագիրներն իմացուցին որ փետր. 24ի երիկունը Կ. Պոլսի պուլկար կառավարութեան դարձակատար Տօքթ. Վուլքօվիչ պարծնուած է անձանօթէ մը մահացու կերպով. վէրքը որ ընդունուած էր աղբիւրին վերի կողմը, աղիքները ծակած էր։ Տօքթ. Վուլքօվիչ հարուածին վրայ երկար չէ կրցեր ապրիլ և մի քանի ժամէ ետք մեռած է։ Ոճրագործը դարձեալ ետք փախած է և ցարդ ճիշդ յայտնի չէ ո՛վ լինելը. ոստիկանութիւնը մի անձ ձերբակալեր է որ կը կասկածուի թէ սպանողն եղած լինի. կասկած կը տարուի նաեւ փոքրիկ իմանօֆ անուամբ ռուսական հիւպատոսարանի նախկին մի քաղաքի վրայ որ դէպքէն ի վեր մէջտեղ չերեւիր. այդ անձ դէպքէն 2 օր առաջ բերնէն այս խօսք հանած է եղեր թէ Տօքթ. Վուլքօվիչ մահուան արժանի է։

Տօքթ. Վուլքօվիչ պուլկար կառավարութեան ամենէն գործունեայ և ճարպիկ պաշտօնեաներէն մին էր. լինք անշուշտ իր վրայ պիտի հրաւիրէր ռուս կառավարութեան ատելութիւնը որովհետեւ պուլկարական քաղաքական գործերուն յաջողապէս լուծմանը համար դվեաւոր գործօններէն մին եղաւ։

Պուլկար կառավարութիւնն իւր ծախքով պիտի կատարէ թաղումը, և Սօֆիայէն կառավարական 12 պաշտօնեաներ պիտի երթան Կ. Պոլսէն բերելու Տօքթ. Վուլքօվիչի մարմինն որ

Հայրենի հողին մէջ պիտի ամիոփուի, կարելի եղած մի չքեղ յուղարկաւորութիւնով։

ՔԻՕՍԹԻՆՃԷ ԵՒ ԻՐ ԱՊԱԳԱՆ

Ռումանիոյ այս նահանգասէր ապագայի մասին Կ. Պոլսի ֆրանսական Առեւտրական Տենեակն իր ամսագրի մէջ կարեւոր մի տեսութիւն պարզած է։ Հայ գաղթականութիւնները որոնք Քէօսթէնճէի, Պրաիլայի, Մուլճայի մէջ իրենց բազմութեամբ և առեւտրական գործունէութեամբ դիրքեր բռնած ունին, կրնան օգուտ քաղել այդ տեսութեան ինչ ինչ մասերէն և իրենց ապագայի մասին այժմէն նախատեսել։

«Խնդիրը է, կըսէ ամսագիրը, թէ ի՞նչ փոփոխութիւններ առայժմ պիտի դան երբ Զերնավոտայի մօտ Դանուբ դեռին վրայ ձգուելիք կամուրջն աւարտի և երբ Քէօսթէնճէի նաւահանգիստն ընդարձակուի որի աշխատութիւնները պիտի սկսին այս գարունն։

«Ցորենի արտածման մասին Քէօսթէնճէի առանձնաշնորհ կարեւորութիւնն առ այժմ շատ յայտնի չէ։ Թէ Պրաիլա այս մասին իր ունեցած առաւելութիւնը պիտի կորնցունէ՞ թէ ոչ կամ դէթ Մուլճա պիտի դադրի՞ ձմեռնային մեծերանոց լինելէ թէ ոչ տակաւին պիտի պահէ իր դիրք քանի որ դեռ վրայ փոխադրութիւնն երկաթուղային փոխադրութենէ աւելի աժան է և թէ մեծերօզ Շլէզները ունի, այս կէտեր անորոշ կը մնան տակաւին. Թէ՛ ընդդէմ և թէ՛ ինպատ կարծիքներ ալ կրնան յայտնուիլ. հասկնալի է որ փոփոխութիւնը, եթէ տեղի պիտի ունենայ, այն ալ մէկէն մէկ չպիտի լինի, այլ աստիճանաբար։

«Գալով ներածութեան, այդ մասին ամենք համաձայն են թէ Քէօսթէնճէ առաւելութիւն պիտի ստանայ, որովհետեւ Պուքրէշ, Ռումանիոյ մայրաքաղաքը, 4–5 ժամ միայն հեռու պիտի մնայ Քէօսթէնճէէն երբ այդ կամուրջ ձգուի և երկաթուղու գիծը վրայէն անցնի. այդ կերպով ծովային ուղեւորութիւնն և փոխադրութիւնն առնուազն 34 ժամ պիտի չահին։ Ասկէ զատ ապրանքները Քէօսթէնճէի միջոցով Ռումանիա մտնելով, ազատ պիտի լինին այն մեծ տուրքէն զոր այժմ կը վճարեն Դանուբի բերանի Միջազգային Յանձնաժողովին, Սուլինաէն մինչեւ Կալաց դեռէն վեր կենելու համար»։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՑ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (*Սպառած*)։
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ՀԱՆՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊՏԱՑ (*Ցարդար ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած չանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է։*) (1 ֆր. 10 *սթիմ.*) 1 ֆր. 50 *սթիմ.*

Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(*Հայաստանցիներուն պանդխտութեան տխուր հետեւանքներուն մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։*) Գինն (90 *սնթիմ.*) 1 ֆրանգ 20 *սնթիմ.*

Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենի աւարտելուն (*Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ բնաիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են*)։ 50 *հատը* 2 ֆր. և 50 *սանթիմ*, *հատը* (5 *սնթիմ.*) 10 *սանթիմ*։

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ. (*Սպառած*)

Ը. ԹԻՒՐՔԻԱԻ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (*Թիւրքիոյ Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներուն թուին բազդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։*) Գինն 50 *սանթիմ* (35 *սանթիմ*)։

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Ցուշարարի մէջ որ ութ ծալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)։ (1 ֆրանք)։ 1 ֆր. 40 *սանթիմ*

Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիոյ մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի միջոցներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 *սնթիմ*) ,20 *սնթիմ.*

ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ԲՈՅԱՐԻՍ (Ճունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն ի՛նչպիսի միջոցներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15*սանթիմ*) ,20 *սանթիմ*։

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆԱՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներու մէջ և զանազան տպաւորութիւններու տակ իւրաքանչիւրն գրած ոտանաւորներէն որոնք ժամանակին հրատարակուած չը լինելով կորսուած են այժմ։ Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իրրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տպագրուած աղգային երգարաններուն մէջ՝ որոց վերատին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Արմենիա լրագիրներուն մէջ։ Նմոյշներու մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ի՛նչ տպաւորութիւններու տակ ներշնչուելով գրուած են։ Գինն (10 *սանթիմ*) 15 *սանթիմ*։

ՀԱՑՈՑ ՀԱՑԵՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ հաւատօ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ի՛նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՛նչ պարտքեր ունի կատարելու։

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հայերէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս տետրակ։ Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը վրկուի 5 ֆրանքով։ Հատին գինն է 15 *սանթիմ* (Պարսկաստանի Հայերին հաւար 10 *սանթիմ*)։

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՌՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼՂԱՐԻՈՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՛փ չարիքներու պատճառ դարձած է և վերջի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպանուած և անհետացած է աշխարհէ։ Գինն 1 ֆրանգ, (75 *սանթիմ*)։

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՑՑ
1892
Նահանջ Թուականին
Սեփականութիւն
Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցին Հայոց
Կ. ՊՕԼԻՍ
Տպագր. Պաղտատլեան

Գինն է, Մարսէյլլէն դուրս ղրկելով, 75 սանթիմ. Մարսէյլի մէջ 65 սանթիմ։

ՕՐԱՑՈՑՑ

1892
ՆԱՀԱՆՋ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Սեփականութիւն Ս. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցին Հայոց
Տպագր. Պաղտատլեան ի Կ. Պոլիս

Կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը, 25 սանթիմ Մարսէյլի մէջ, 30 սանթիմ Մարսէյլէն դուրս, ղրկելու փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ գիրքերն որոց գիներն նշանակուած են, ղրկելու փոստի ծախքն ալ մի մասին հաշուելով։

Վ. Փափազեանց—*Խոթ–Մարա Հայրոշաների կեանքից*) ,55 *սնթիմ*։
Վ. Փափազեանց — *Ճգնաւոր Եզո* (*Թիւրքահայերի կեանքից*) ,35 *սնթիմ*։
Շիրվանզատ — *Դօրձակատարի յիշատակարանից* (*մի պատկեր վաճառականական կեանքից*) և *Երգիհ Նաւթագործարանում* (*Բագուի մշակների կեանքից*) 1 ֆրանք։
Գաբրիել եպ. Այվազեան—*Աբեւն ու մոլորակները* (*Լաւագոյն կենցաղագիտական գիտելեաց*) ,35 *սանթիմ*։
Նոյն—*Եգիպտոսի հնութիւնները* ,35 *սանթիմ*։
Նոյն—*Մեծն Ներսէս Հայրապետ* 35 *սանթիմ*։
Մանկունի—*Այրի վանք կամ Դեղաձայ վանք* ,35 *սանթիմ*։
Վարդուկեան— *Դայլայիկ* (*Թրաբար ոտանաւորներ՝ արարչագործութեան հրաշալիքներուն վրայ*) ,75 *սնթիմ*։
Եգնիկ քահանայ Երզնկեանց—*Ազգային երգարան ձայնագրեալ հայկական ձայնանիշերով*։ 2 ֆր. 80 *սնթիմ*։
Զայնագրեալ երգեցողութիւնք Ս. Պատարագի—*Բ տիպ. էջմիածին* 10 ֆր.։
Բադդատական աշխարհագրութիւն. *Ասիա, Եւրիկէի, Ամերիկայի և Աւստրալիայի բնական, տոհմական և քաղաքական նկարագրութիւնը*.
1 ֆրանք 75 *սանթիմ*։
Վ. Փափազեանց—*Պատկերներ Թիւրքահայերի կեանքից* (*Հեղինակին 11 հատ ամենաընտիր վէպիկները*).
4 ֆրանք։

Առնցմէ զատ, Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ Հ. Ալիշանի, Հ. Ինճիճեանի, Հ. Գարեգին Զարբհանելեանի, Բաֆֆիի, Շահրիենցի հրատարակուած բոլոր գիրքերն, ինչպէս և ուրիշ օգտակար գիրքեր և քարտէզներ Հայաստանի՝ Հայերէն կամ լատինական տառերով և զանազան գիներով և.ն. և.ն.։

Գրավաճառանոցի մանրամաս ցուցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ, ցանկացողներուն կը ղրկուի ձրիապէս։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Բ. Ը. Խաւարտեանց. Կրթարան անգլիական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն դիւրին և գործնական ոճով սովրեցնող քերականութիւն մ՚է հրահանգներով մեկտեղ)։ Ա հատորը կը բաղկանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216 երեսէ. վերջն ալ յաւելուած մը կայ 50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հրահանգներուն անգլիերէն թարգմանութիւնն է։ Ամենքը միասին մէկ հատորի մէջ ամիոփուած։ Գին 5 ֆր. (1 ոսկի ամերիկեան)։

Նշանակ Հայաստանեայց. Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թագաւորութիւններուն նշանակներովը մէկտեղ վայլուն թղթի վրայ և կանաչ, կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած։ 1 ֆրանգ։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.
ՄԱՐՍԷՑԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi et Papeterie Allées de Meilhan, 44.